18 oktober 2026, dienst van Schrift, Michazondag
Schriftlezingen: Micha 6: 1-8 en Matteüs 22: 34-40

Gemeente van Christus,
'Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
je weet wat de HEER van je wil:
niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten
en nederig de weg te gaan van je God.'[1]

Deze woorden uit het profetenboek Micha uit het Oude Testament zijn met de Maranathakerk verbonden geraakt. De liedtekst die ds. Wim van der Zee op basis van deze tekst gemaakt heeft, prijkt sinds die voorjaar op de muur in de Voorhof:

'Wat vraagt de Heer nog meer van ons,
dan dat wij recht doen en trouw zijn
en wandelen op zijn weg?'[2]

Wat is nu de context waarin de profeet Micha deze woorden spreekt?[3] Micha leefde en profeteerde in de 8e eeuw voor Christus en spreekt de woorden die wij vanochtend met elkaar lezen in politiek en maatschappelijk roerige tijden, die met name boerenfamilies trof. Voorheen waren boeren altijd zelfvoorzienend geweest, ze teelden verschillende gewassen en hielden verschillende dieren, zodat ze misoogsten of sterfte onder de dieren altijd op konden vangen; ze spreiden als het ware de risico's, als het ergens misging, konden ze dat met wat anders opvangen.

Maar in de tijd van Micha begint er iets te veranderen. Waar voorheen verschillende boerenfamilies relatief autonoom waren, ontstond er voorzichtig aan een centrale politieke staat. Met de groei van zo'n centrale staat groeide de belastingdruk mee. Om die belasting te kunnen betalen moesten de boeren meer gaan produceren. Dat konden ze alleen maar doen door zich te specialiseren, door één soort gewas te telen of alleen bepaalde dieren te houden. Maar juist dat maakte hen kwetsbaar voor misoogsten of voor ziekte onder de dieren. Dat leidde dan al snel tot een belastingschuld en uiteindelijk van het verlies van de grond waar de families vaak al generaties lang boerden. Er voltrok zich in de tijd van Micha met andere woorden een stille ramp bij kleine boerenfamilies. Boeren verloren hun familiegrond, die werd opgeslokt door een nieuwe machtige klasse van grootgrondbezitters. De boeren werden dagloners in dienst van anderen, families in dorpen verarmden.[4]

Het zijn de Bijbelse profeten Micha, Amos en Jesaja die zich fel tegen dit onrecht verzetten.
Ze noemen dit landroof, omdat het volgens hen oneerlijk en onrechtmatig was. Ieder mens, iedere familie zou van zijn land moeten kunnen leven. Dit werd in de tijd van Micha teniet

[1] Micha 6:8.
[2] Lied 992 uit het Liedboek (2013).
[3] Voor dit gedeelte van de preek het ik dankbaar gebruik gemaakt van hoofdstuk 4 van het boek *Hemels groen, nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* van Matthijs de Jong en Cor Hoogerwerf (NBG: 2024).
[4] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 130-131.

gedaan door een kille economische wet: belastingschuld betekent verlies van het land.[5] Micha zegt: dit is onrecht, want hier geldt alleen het recht van de sterkste! In Micha 2 zegt de profeet[6]:

'Wee hun die kwaad in de zin hebben en op hun bed boze plannen smeden. Al in het ochtendgloren brengen ze die ten uitvoer, dat ligt in hun macht. 2Willen ze een veld? Ze roven het! Willen ze een huis? Ze nemen het! Ze maken zich meester van huizen en hun bezitters, van mensen en hun eigendom.'[7]

Micha zegt hier eigenlijk: grote boeren pakken land van kleine boeren af, waardoor de rijken steeds rijker en de armen steeds armer worden. De profeten rekenen hiermee af: dit is niet rechtvaardig. Een belangrijk argument daarbij is; Bijbels gezien is het land Gods eigendom![8] Denk aan de woorden van psalm 24: 1: 'Van de HEER is de aarde en alles wat daar leeft, de wereld en wie haar bewonen.' Het land is van God, mensen hebben het slechts in bruikleen. Met het oog daarop keren Micha, Jesaja en Amos zich tegen machthebbers en nemen ze het op voor armen en verdrukten.

Hoe kunnen de woorden van deze profeten naar deze tijd vertalen? Je zou kunnen zeggen dat deze profeten ons in deze tijd op de keerzijde van welvaart en economische groei wijzen. Het punt dat zij maken is niet dat economische groei verkeerd is of dat rijken per definitie aan de verkeerde kant van de geschiedenis staan.[9] Hun punt dat zij maken is dat welvaart en economische groei ten koste kan gaan van hen die kwetsbaar zijn. Ook in onze tijd is de realiteit dat de risico's en bijkomende schade van groei, schaalvergroting en vooruitgang niet evenredig worden verdeeld, maar voor een belangrijk deel bij de armen en kwetsbaren terecht komen.[10] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf schrijven hierover: 'De overconsumptie in de welvarende landen gaat gelijk op met de productie in armere delen van de wereld. Dat betekent dat er in die delen van de wereld beslag wordt gelegd op heel veel land. Het betreft het leefgebied van miljoenen mensen, vooral in landen rond de evenaar. Alle arbeid die nodig is voor deze productie wordt geleverd door mensen die voor het overgrote deel in diepe armoede leven. Het is op globale schaal dezelfde situatie als waartegen de profeten protesteerden: de scheve verdeling tussen arm en rijk en het mechanisme van zogenaamd legitieme onteigening. Formeel verliezen mensen hun vrijheid misschien niet, maar de facto worden ze afhankelijk en ernstig beperkt in hun handelingsmogelijkheden. Je kunt duizend dingen aanwijzen waarin onze tijd verschilt van die van de Bijbelse profeten, maar hun kritiek op sociaaleconomische misstanden kun je naar onze tijd doortrekken.'[11] Het punt van de profeten is dat bij deze ontwikkelingen Gods eis van recht en gerechtigheid niet wordt nageleefd. De profeten nemen

[5] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 132.
[6] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 132.
[7] Micha 2: 1-2.
[8] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 132.
[9] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 133
[10] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 133.
[11] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 135.

het op voor de armen en verdrukten; hun sociale kritiek gaat uit van een standaard van recht en gerechtigheid en om machthebbers daar op aan te spreken en hen waar nodig tegen te spreken.[12]

Wat zegt Jezus daarover? We lazen vanochtend ook Jezus' samenvatting van de Wet van God. Aan Jezus wordt gevraagd wat het grootste gebod in de wet is. We kennen de tien geboden uit het Oude Testament, maar volgens de joodse traditie staan er in totaal 613 geboden in de Thora, de eerste vijf boeken van het Oude Testament. Probeer daaruit maar eens te bepalen wat het grootste gebod is.

Jezus trekt de vraag breder en vat zowel de Wet en de boodschap van de Profeten samen met de tweeslag: God liefhebben en je naaste liefhebben. Hij zegt: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. En: heb uw naaste lief als uzelf.[13]
God liefhebben en je naaste liefhebben horen dus bij elkaar, zegt Jezus.
Bij God liefhebben komt met andere woorden ook altijd de ander in beeld.
God liefhebben en de ander liefhebben; het is én én,
het één kan niet zonder het ander.
Ze leggen elkaar ook uit:
God liefhebben is de ander liefhebben;
en de ander liefhebben is God liefhebben.

Deze tweeslag van Jezus behoed ons voor eenzijdigheid. Het is goed om God vol overgave lief te hebben, met heel je hart en heel je ziel en heel je verstand. Om God lief te hebben en te prijzen om Zijn daden van redding en bevrijding. Denk aan die woorden van Psalm 8 in de hertaling van Karel Deurloo waarmee wij vanochtend begonnen:

'Heer, hoe heerlijk is
Uw naam in de geschiedenis,
op heel de aardde wijd en zijd.
De hemel zingt Uw majesteit.'[14]

Maar het is niet de bedoeling dat het *alleen* bij die lofprijzing blijft. Jezus wijst ons op de ander, onze naaste, dichtbij en ver weg. En wanneer die naaste in de knel komt, dan is met de woorden van de profeten ons gezegd wat goed is om te doen, wat de Heer van ons wil, namelijk recht doen, trouw zijn; niet loslaten, maar opstaan waar mensen in de knel komen.

Maar het is *ook* niet de bedoeling dat het alleen *daar* bij blijft, dat we eigenhandig het koninkrijk van God op deze aarde proberen te realiseren, zonder God lief te hebben en Zijn Naam te prijzen. Want dan lopen we geheid stuk, is de kans groot dat we eindigen in teleurstelling in desillusie. Het is daarom belangrijk dat we God liefhebben en de naaste liefhebben bij elkaar houden, dat is wat Jezus ons vanochtend leert. Dat is denk, hoop ik, wat we hier week in week uit, met vallen en opstaan, proberen te doen.

---

[12] Matthijs de Jong & Cor Hoogerwerf, *Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema* (NBG:2024), p. 133.
[13] Matteus 22: 37-39.
[14] Lied 8a uit het Liedboek (2013).

Zo mogen wij als gemeenschap en in onze levens proberen om in deze tijd een teken en een baken van vrede te zijn. Want, zo leren de profeten ons: als er niet rechtgedaan wordt aan wie kwetsbaar en weerloos is, zal er geen vrede zijn, in deze wereld en daarmee uiteindelijk ook niet in onze levens.

Maar wij mogen als gemeenschap en in ons eigen leven bakens van vrede zijn;
in ons recht doen en in onze trouw;
richting onze naasten dichtbij, én richting de verre naaste,
door ons keer op keer weer bewust te zijn van wat onze keuzes kunnen betekenen,
voor kwetsbare mensen aan de andere kant van de wereld,
en voor de toekomst van mensen, de toekomst van kinderen.
Dat wat wij nu doen, niet ten koste van hen gaat.
O Hemelse Vader, geef ons daarvoor open ogen en open oren. Ja,

Laat dan mijn hart U toebehoren
en laat mij door de wereld gaan
met open ogen, open oren
om al uw tekens te verstaan.
Dan is het aardse leven goed,
omdat de hemel mij begroet.[15]

Amen

[15] Lied 978:4 uit het Liedboek (2013).